

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Гендерні студії з історії Русі IX–XIV ст.

Рівень вищої освіти – третій (доктор філософії)
Освітньо-професійна програма 032 «Історія та археологія» (історія)
Спеціальність 032 «Історія та археологія» (історія)
Галузь знань гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Гендерні студії з історії Русі IX–XIV ст.
Викладач (-і)	Мирослав Михайлович Волощук
Контактний телефон викладача	+380342596103
E-mail викладача	myroslav.voloshchuk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Лекційні, практичні, індивідуальні завдання. Самостійна робота у широкому вимірі персональних практик студента
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/1935
Консультації	передбачаються
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>НД під назвою «Гендерні студії з історії Русі IX–XIV ст.» покликана ознайомити аспірантів із специфікою функціонування «чоловічої», «жіночої» та «дитячої» історій в землях династії, відомої з історіографії під назвою Рюриковичі. Окремим блоком розглядатимуться матримоніальні стосунки із найближчими сусідами Заходу і Сходу, статус сім'ї, випадки розлучень тощо. Важливо прослідкувати зв'язок окреслених проблем між середньовічними часами і сучасністю, аспекти наукових студій, перспективи та проблеми досліджень.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета та цілі курсу опираються на освітню програму третього (доктор філософії) рівня вищої освіти за галуззю знань гуманітарні науки, спеціальності 032 «Історія та археологія» у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника, навчальний план, робочу навчальну програму та програмові вимоги. Останні включають перелік найосновніших тем, які обговорюватимуться на лекціях, готуватимуться студентами на практичних, або ж виконуватимуться як самостійна робота (конспект монографій, творчі виступи, есе, мультимедійні презентації тощо). Однак під час навчання тематика може змінюватися залежно від напряму розвитку викладання предмету. Усестороннє опрацювання запропонованих тем має надати аспірантові не лише широку базу знань із даної НД, а й закріпити відповідні практичні навички.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>1. Логістика історичного дослідження</p> <p>Аспірант повинен чітко скласти план дій, що передбачатиме встановлення необхідності відвідання того чи іншого архіву, виявлення знаходження там необхідних для нього джерел, вірного оформлення заявки на роботу з ними, передбачення особистого захисту від евентуально шкідливого впливу джерела на організм читача (рукавички, маска тощо), навик фотофіксації тощо</p> <p>2. Робота з першоджерелом № 1</p> <p>Аспірант отримує фрагмент латиномовного документа або ж іншою мовою (оригінал або вже відчитана його версія – у випадку тексту на латині) задля типологізації, встановлення авторства і часу написання, вичленення незнайомої термінології (власні назви – імена, предикати, прізвиська осіб, географічні локоніми й хороніми, спеціальні поняття – уряди, адміністративну номенклатуру, етноніми тощо) та її пояснення, а також коментаря отриманого фрагмента джерела.</p> <p>3. Робота з першоджерелом № 2</p> <p>Аспірант, отримавши на руки оригінал джерела, має вміти визначити його різновид, встановити датування за допомогою інструментарію спеціальних історичних дисциплін, визначити мову, стиль і шрифт написання, кодикологічні особливості укладення, ймовірне чи реальне авторство, мету написання та ін. Прикінцевим варіантом підготовки є розгорнутий конспект та усний виступ. Вітається мультимедійна презентація.</p>	

4. Робота з першоджерелом № 3

Йдеться про роботу із печатками, як одним із обов'язкових супровідних предметів актового матеріалу. Аспірант має визначити матеріал виготовлення печатки, атрибутувати автора, класифікувати форму кріплення та аспекти виготовлення печатки, вміти відрізнити оригінал від фальсифікату.

5. Археологічний артефакт

У цьому випадку аспірант має справу із живим свідком матеріальної минувшини – окремим археологічним артефактом, що часом також є одиницею архівного зберігання. За допомогою інструментарію спеціальних історичних дисциплін та даних археології він має навчитися атрибутувати цей предмет, датувати, пов'язати із чітким колом осіб та пояснити його використання, зіставити і порівняти з іншими типологічно схожими артефактами, вміти встановити його вартість.

6. Архівна бібліографія

З метою вироблення навичку проведення наукових студій аспірант повинен навчитися грамотно складати бібліографічний опис архівних справ та одиниць користування на різну тематику. З цією метою пропонується компонування в окремому конспекті списку джерел кількістю до 50 позицій з довільно обраної студентом теми.

7. Розробка маршруту відвідання та роботи у одразу кількох архівах

Збір та обробка даних про перелік архівних установ за кордоном тієї чи іншої держави мають допомогти аспірантові скласти грамотну мапу їх покрокового відвідання, чітко прописати логістику, критерії і послідовність візитів, кошторис витрат на поїздку, копіювання чи інші архівні послуги.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	56

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	032 Історія та археологія	2 курс	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	лекції	практичні заняття	сам. роб
Тема 1. Жінка і чоловік в системі цінностей та відносин середньовічного світу	2		
Тема 2. Статус жінки на Русі	2		
Тема 3. Чоловік і жінка в системі дошлюбних, шлюбних та післяшлюбних стосунків	2		
Тема 4. Сім'я на Русі	2		
Тема 5. «Археологія та антропологія жінки»	2		
Тема 6. Жіноча культура та «розпізнавання» жінки в середньовічному дискурсі на Русі	2		
Тема 7. Русько-угорські шлюбні зв'язки доби Середньовіччя	2		
Тема 8. Русько-польські шлюбні зв'язки доби Середньовіччя	2		
Тема 9. Русько-чеські шлюбні зв'язки доби Середньовіччя		4	
Тема 10. Русько-німецькі шлюбні зв'язки доби Середньовіччя		4	
Тема 11. Східна Римська імперія і Русь IX–XV ст.		4	
Тема 12. Scando-Rossica IX–XIII ст.		2	
Тема 13. Гендерні студії: між Середньовіччям і сучасністю		2	
Тема 14. Перспективи гендерних студій та гендерні загрози традиційному суспільству		2	

Тема 15. Джерелознавчі аспекти дослідження «жіночої історії» доби Середньовіччя			3,5
Тема 16. Жінка латинського світу і Русі: порівняльний аспект			3,5
Тема 17. Видатні Рюриківни на престолах земель Пястів			3,5
Тема 18. Видатні Рюриківни – королеви Угорщини			3,5
Тема 19. Матримоніальна політика Рюриковичів та народи Великого Степу			3,5
Тема 20. Матримоніальна політика Рюриковичів та народи Закавказзя			3,5
Тема 21. Маршрути середньовічних жінок: спроба реконструкції			3,5
Тема 22. Господарський вимір побуту: тканини і прикраси			3,5
Тема 23. Фізіологія і антропологія руської жінки: вік, ріст, хвороби			3,5
Тема 24. Християнізація земель Русі крізь призму демографічних підрахунків: скільки жителів мешкало у підконтрольних Рюриковичам володіннях			3,5
Тема 25. Жіночі образи ілюмінованих наративів			3,5
Тема 26. Князі-бастарди на Русі			3,5
Тема 27. Жінка і Церква: вимір взаємовідносин			3,5
Тема 28. «Емоційне» Середньовіччя: як «читати душу»?			3,5
Тема 29. Жінки-хрестоносці та Русь XI–XII ст.			3,5
Тема 30. Освіта середньовічної жінки на Русі			3,5
	ЗАГ:	16	18
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Піпоточне оцінювання студентів відбувається за 100-бальною шкалою у випадку усних виступів на практичних заняттях із подальшим накопиченням балів для допуску до складання іспиту. Передбачене автоматичне виставлення екзамену за результатами роботи під час семестру. У такий спосіб оцінюються усі різновиди індивідуальної та самостійної роботи залежно від рівня складності завдань		
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуск до підсумкового контролю передбачений за умов відсутності жодної заборгованості за лекційні і практичні заняття та наявності не менше 50 балів, зароблених у різний спосіб під час практичних, індивідуальних занять та самостійної роботи. Заборгованість ліквідується у часі консультативних годин викладача, відповідно до встановленого з ним графіка та форм відпрацювання, які носять індивідуальний для кожного студента характер		
Підсумковий контроль	Залік		
7. Політика навчальної дисципліни			
Письмові роботи: практикуються Академічна доброчесність: витримується у повному обсязі Відвідування занять – обов'язкове Неформальна освіта: передбачається у формі отримання самостійних завдань			
8. Рекомендована література			
<ol style="list-style-type: none"> http://litopys.org.ua/ Войтович Л. В. Княжа доба на Русі: портрети еліти. Біла Церква : Видавець О. Пшонківський, 2006. Волощук М. До питання присутності русинів при дворі княгині Агафії Святославівни (між 1207/1209–1247/1248) – дружини мазовецького князя Конрада // <i>Inter Regnum et Ducatum. Studia ofiarowane Profesorowi Janowi Tęgowskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin</i> / [red. Piotr Guzowski, Marzena Liedke i Krzysztof Boroda]. Białystok, 2018. S. 633–657. Волощук М. Єпископ Кракова <i>Procopius de Russia</i> (1292/93–1295 pp.). Умовна етнічність та генеалогічна належність // <i>Monografie Pracowni Badań nad Dziejami Rusi Uniwersytetu</i> 			

- Kazimierza Wielkiego / [red. D. Dąbrowski, A. Jusupović]. Kraków : Avalon, 2018. T. 5 : Polska, Ruś i Węgry : X–XIV w. S. 99–129.
5. Волощук М. Католицькі єпископи з династії Рюриковичів у XII–XIV століттях // *Colloquia Russica* / [pod red. V. Nagirnego]. Kraków : Uniwersytet Jagielloński, 2018. Series I. V. 8 : Religions and beliefs of Rus' (9th–16th centuries). Publication from the 8th International Scientific Conference, Lviv, 5th–8th November, 2017. S. 291–302.
  6. Волощук М. М. Княгиня Грифіна Ростиславівна, її польський шлюб та ймовірне руське оточення двору // *Галичина: науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2016. Вип. 28. С. 12–19.
  7. Волощук М., Паршин І. Johann de Ladimiria: до проблеми етнічного походження капелана сілезького князя Генріха VI Доброго // *Галичина: науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2018. Вип. 31. С. 50–63.
  8. Волощук М. Як Рюриковичі родичалися з «латинянами» // *Локальна історія*. 2019. Вип. 7. С. 4–9.
  9. Balzer O. *Genealogia Piastów*. Kraków : Avalon, 2005.
  10. *Chronica Galiciano-Voliniana (Chronica Romanoviciana)* / ed. D. Dąbrowski, A. Jusupović // МРН. Kraków ; Warszawa : PWN ; PAU, 2017. Seria II. T. XVI.
  11. Dąbrowski D. *Rodowód Romanowiczów książąt halicko-wołyńskich* // *Biblioteka Genealogiczna* / [pod red. M. Górnego]. Poznań ; Wrocław, 2002. T. 6.
  12. Dąbrowski D. *Genealogia Mściśławowiczów. Pierwsze pokolenia (do początku XIV wieku)*. Kraków, 2008. 816 s.
  13. Szymczakowa A. *Książniczki ruskie w Polsce XIII wieku* // *Acta Universitatis Lodzensis. Nauki humanistyczno-społeczne*. 1978. Seria 1. Z. 29. S. 25–42.
  14. Tęgowski J. *Kontakty rodzinne dynastów polskich i ruskich w średniowieczu* // *Między sobą. Szkice historyczne polsko-ukraińskie* / pod red. T. Chynczewskiej-Hennel i N. Jakowenko. Lublin : Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, 2000. S. 7–36.
  15. Voloshchuk M. Ruthenian court of the Rurik dynasty princess in the lands of the Piast dynasty of the 11th century: the attempt of the searching and reconstruction // *Journal of Vasyl' Stefanyk PreCarpathian National University. Series of Social and Human Sciences*. 2019. Vol. 6. № 2. S. 37–48.
  16. Voloshchuk M. Ruthenian-Hungarian matrimonial connections in the context of the Rurik dynasty inter-dynasty policy of the 10TH–14TH centuries: selected statistical data // *Codrul Cosminului*. 2018. Vol. XXIV. № 3. S. 7–30.
  17. Voloshchuk M. Ruthenian-Polish matrimonial relations in the context of the inter-dynastic policy of the house of Rurik in the 11th–14th centuries: selective statistical data // *Codrul Cosminului*. 2019. Vol. XXV. № 1. P. 95–126.
  18. Voloshcsuk M. W kwestii obecności Rusinów na dworze księżnej Grzymisławy – wdowy (1227–1258) po księciu krakowsko-sandomierskim Leszku Białym // *Tractu temporis. Ludzie – regiony – fakty. Księga jubileuszowa dedykowana Dr hab. Prof. UŁ Tadeuszowi Nowakowi* / [red. T. Grabarczyk, A. Kowalska-Pietrzak]. Łódź ; Wieluń : Wieluńskie Towarzystwo Naukowe, 2017. S. 25–65.

Викладач _____